

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської науково-
теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)

Житомир – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Кафедра філософії та політології

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. І. ПИРОГОВА**

Кафедра філософії та суспільних наук

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії**

**ІНСТИТУТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ АКАДЕМІЇ «ІГНАТІАНУМ»
(м. Краків, Республіка Польща)**

Кафедра філософії культури та релігієзнавства

**ЖИТОМИРСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ

Житомирське відділення

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ

Житомирське відділення

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

*Збірник наукових праць
(За матеріалами X Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
від 15 травня 2025 року)*

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка,
протокол № 11 від 30 травня 2025 р.*

Редакційна колегія:

*Кобетяк А. Р., доктор політичних наук, доцент;
Ковтун Н. М., доктор філософських наук, професор;
Козловець М. А., доктор філософських наук, професор;
Соколовський О. Л., доктор філософських наук, професор;
Горохова Л. В., кандидат філософських наук, доцент;
Заглада В. М., кандидат філософських наук, доцент.*

Рецензенти:

Предко Олена, доктор філософських наук, професор, професор кафедри релігієзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Сидорук Тетяна, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія»;
Вітюк Ірина, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри журналістики та філософських студій Державного університету «Житомирська політехніка».

А 43 Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики
сьогодення: зб. наук. праць / за ред. А. Р. Кобетяка та ін. Житомир :
Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2025. 192 с.

У збірнику вміщено статті та тези доповідей учасників Х Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Актуальні проблеми філософії і науки: виклики сьогодення». У матеріалах авторів акцентовано увагу на фундаментальних проблемах сучасної філософії та науки, екзистенційних викликах для буттєвості людини в умовах війни, проблемах релігійних трансформацій і безпеки у сфері релігійних відносин в Україні та на міжнародній арені, аналітиці суспільно-політичних процесів в умовах глобальних і регіональних конфліктів, актуальних соціогуманітарних проблемах сучасності, проблемах освітньої і виховної діяльності в ситуації соціальної невизначеності, на гуманітарних аспектах розвитку культури.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, студентам, усім зацікавленим філософськими дослідженнями проблем сучасної цивілізації.

Заглада В., Токарчук М.

Вплив реформи децентралізації на суспільно-політичний устрій України..... 78-80

Бобело В.

Демократичний транзит в Україні: проблеми і виклики сучасності..... 80-82

Дрозд Б.

Трансформація суспільної думки в Україні в умовах російсько-української війни..... 83-85

Горбунов Р.

Інструментарій міжнародного права та політичного врегулювання у подоланні глобальних і локальних конфліктів..... 85-88

Дроботько Т.

Справедливість і право: філософський аналіз механізмів врегулювання міжнародних конфліктів..... 88-90

Назарчук Л.

Публічне управління цивільним захистом на територіальному рівні..... 91-94

4. РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ. ЕТНОРЕЛІГІЙНА ТА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА СИТУАЦІЯ І ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА ЄС

Соколовський О.

Інституційне становлення та сакральна інфраструктура Римокатолицької церкви в Житомирському регіоні..... 95-98

Кобетяк А.

Політичні детермінанти релігійної толерантності в Україні..... 98-101

Ставрояні С.

Проблема самоідентифікації людини в сучасному світі: релігійний аспект..... 101-103

Шамсутдинова-Лебедюк Т.

Релігія як інструмент національної ідентичності в посткомуністичній Європі: між спадщиною та політикою..... 104-106

Дятлов В.

Досвід охорони та популяризації Гнилецьких печер як унікальної релігійної пам'ятки київських околиць за радянської доби..... 106-108

Шпакович В.

Вплив соціальних викликів на антропологічний дискурс православ'я..... 108-111

Заєць Д.

Релігійна свідомість в епоху глобальних викликів..... 112-114

Кошелевський В.

Релігійні конфлікти в соціокультурному просторі..... 114-116

Мошковський М.

Етнонаціональна сфера сучасної України: політико-правовий вимір..... 117-121

забезпечення сталого розвитку регіонів. Цей процес передбачає передачу значної частини повноважень, фінансових ресурсів та відповідальності від центральної влади до місцевого самоврядування, що надає громадам ширші можливості для самостійного вирішення місцевих питань.

Основним механізмом децентралізації є перерозподіл владних повноважень, що дозволяє приймати рішення більш справедливо та знижує ризики концентрації влади в одних руках. Також децентралізована система забезпечує оперативність і точність управління, оскільки рішення ухвалюються безпосередньо на місцях людьми, які краще розуміють ситуацію і здатні ухвалювати обґрунтовані рішення та своєчасно впроваджувати зміни.

Децентралізація також сприяє підвищенню прозорості управління, що зменшує ризики корупції та зловживання владою. У централізованих моделях основні рішення приймаються обмеженою групою осіб, що створює потенційну загрозу для зловживань. Натомість децентралізація передбачає контроль та нагляд на кількох рівнях, що ускладнює реалізацію корупційних схем.

Література

1. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Нестерович В. Ф., Антоненко М. І. Децентралізація у світлі євроінтеграції: досвід окремих країнах Європи для України. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 48. С. 166–168.

Вадим Бобело,

магістр-дослідник історії, викладач,

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ТРАНЗИТ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Скориставшись тимчасовими складнощами російського імперіалізму, та проголосивши в 1991 році незалежність, Україна відмовилась від фіктивної радянської «демократії» та стала на шлях демократичного розвитку. В 1996 році цей шлях було закріплено в Конституції, стаття 1 якої проголосила, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [1, с. 4].

Протягом усіх 34 років незалежності українське суспільство знаходиться в пошуках та спробах будівництва власної моделі демократичної держави, долаючи перешкоди і виклики, які виникають на шляху деконструкції

авторитарного режиму правління та колоніальної спадщини. На сьогодні, попри всі напрацювання і досягнення, враховуючи те, що наряду з значними успіхами, існують і достатньо серйозні проблеми в розбудові демократичного суспільства, Україна все ж перебуває в статусі країни з перехідним, транзитним типом політичного режиму. Війна з Росією лише додала нових складнощів процесу переходу до демократії, але водночас і підкреслила важливість демократичних цінностей для українців.

На сучасному етапі демократичного транзиту Україна зіштовхується з низкою складнощів та проблем, що визначають для неї специфіку та складність процесу демократизації. Він характеризується переплетенням та нашаруванням проблем історичної спадщини, внутрішніх соціально-економічних і політичних проблем з суворими геополітичними реаліями. Зовнішні обставини, внутрішня незрілість демократичних інститутів, корупція, недостатня міць системи верховенства права, створюють значні перешкоди на шляху консолідації демократії.

Актуальність теми визначається критичністю важливості успішного демократичного розвитку України для забезпечення національної безпеки, суверенітету, внутрішньої стабільності та європейської інтеграції в умовах безпрецедентних геополітичних та внутрішніх викликів. *Метою* дослідження є спроба виявлення ключових проблем демократичної трансформації України на сучасному етапі, необхідних для глибокого розуміння поточних процесів та розробки ефективних стратегій для консолідації української демократії.

Об'єктом дослідження виступає процес демократичного транзиту в Україні на сучасному етапі. *Предметом* – проблеми та виклики, що постали перед демократичним транзитом після 24 лютого 2022 року.

Демократичний транзит у онтологічному контексті існування посткомуністичних країн (однією з яких, безперечно, являється і Україна) являє собою поліморфний (складний і багатогранний) і багатовекторний процес переходу від авторитарних або квазіавторитарних політичних систем, до якісно іншого суспільно-політичного стану – демократії.

Політологічний вимір розуміння поняття «демократичний транзит» – трактування його як процесу трансформації посттоталітарних суспільств, який має своєю метою заснування політичної демократії [2, с. 79].

Слід зазначити, що демократичний транзит є процесом складним, багатоаспектним, нелінійним та непередбачуваним. До нього входить безліч взаємопов'язаних факторів – політичних, економічних, соціальних, культурних. Вони потенційно спроможні впливати на його траєкторію та кінцевий результат. Часто можна спостерігаються відступи, стагнації та навіть

повернення до авторитаризму, а досягнення кінцевої мети – консолідованої демократії – не завжди можливе.

Основною вимогою всіх без винятків концепцій демократичного транзиту є консолідація суспільства навколо демократичних ідеалів [3, с. 186].

На сучасному етапі своєї історії Україна зіштовхується з цілим рядом проблем і викликів на шляху демократичного транзиту. Звісно, в першу чергу це пов'язано з гібридною агресією Росії, що розпочалась в 2014 році та переросла в повномасштабну в 2022, та тією моделлю опору, яка була обрана чинною українською владою. Слід зазначити, однак, що далеко не всі проблеми демократичного транзиту України були породжені саме агресією РФ. Значна їх частина була апріорі притаманна процесу. З початком військових дій вони загострились і набули масштабності.

Варто виділити такі з них: проблема корупції (в тому числі в середині політичної системи); слабкість політичних інститутів та їхня залежність від впливових груп; політична нестабільність та поляризація суспільства; політичний нігілізм населення; низький рівень економічного розвитку та нерівність; неефективність державних економічних інститутів; проблеми ідентичності та регіональних розбіжностей; недостатній розвиток громадянського суспільства та його слабка участь у політичному процесі; вплив інформаційної війни та дезінформації; неефективність судової системи та проблеми з верховенством права; слабкість державного управління та бюрократизм.

Отже, сучасний етап демократичного транзиту в Україні характеризується складною взаємодією внутрішніх і зовнішніх факторів: до традиційних проблем, що гальмують демократизацію – корупції, слабкості інститутів, політичної нестабільності та низької економічної ефективності – додалися виклики, спричинені російською агресією та реакцією українських органів влади на неї (обмеження ряду прав і свобод громадян, так звана «Конституція на паузі» та відсутність електоральної ротації).

Література

1. Конституція України: подарункове видання / упоряд.: Л. І. Бірюк, Н. І. Адамчик, Є. Г. Кудлай [та ін.]. Київ : ВАІТЕ, 2021. 324 с.
2. Бельська Т. В. Демократичний транзит: специфічна риса сучасного суспільно-політичного процесу. Актуальні проблеми державного управління. 2008. № 2. С. 78-83.
3. Радченко О. І. Латинська Україна: нескінченність демократичного транзиту? Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Політичні науки. 2008. Випуск 3. С. 183-193.